

En presentation av
Skolfam Gävles metod
och arbete.

**Att uppmärksamma och
förstå hur svåra
händelser påverkar våra
placerade barns mående
och skolgång.**

Presentationens innehåll

- Barnets röst och käpphästar
- Historien om Alvin del 1
- Förhöjd traumarelaterad stress - verklighet för många av barnen i samhällsvård
- Upplevelser av svåra händelser kan påverka psykiskt mående och inlärningsförmåga
- Förhöjd traumarelaterad stress kan märkas i skolan – exempel
- Projektets startskott och forskningen som inspirerade
- Screening – varför det?
- Arbetsgång och dokumentation
- Cats – 2
- Gävles egentillverkade frågeformulär
- Insatser till barnen och familjehemmen
- Historien om Alvin del 2
- Framtida planer
- Frågor

Ord på vägen från ett barn

"Jag tycker att folk borde fråga mer. Att man inte tar upp det själv betyder inte att man inte vill prata om det. Det räcker inte att bara fråga en gång. Du kan behöva fråga fem gånger utan att det är möjligt att svara, trots att man egentligen inte vill något hellre än att berätta. Och säg inte "Du får säga till om du vill prata om det". För man säger inte till. Jag har aldrig gjort det, även om jag verkligen ville".

Rädda Barnen

TRAUMAPERSPEKTIV

Frågan är inte

**"Vad är det
för fel på dig?"**

Utan

**"Vad har
du varit
med om?"**

Bloom & Farregger, 2013

■
Våga fråga istället för att stoppa huvudet i sanden

Våga prova nya arbetssätt.
Var beredd på att göra
förändringar och se fram
emot att få en massa viktiga
lärdomar under processen.

Efterfråga feedback från barnen,
familjehemmen och skolpersonalen.
Utvärdera.

Ger insatsen ett
mervärde för barnen?
Om ja: fortsätt.

Undvik inflation av traumabegreppet.

En extremt påfrestande händelse/situation som inte kan undflys eller hanteras av individens tillgängliga resurser.

Den **subjektiva** upplevelsen av att man ska dö eller bli allvarligt skadad.

Normala reaktioner på onormala händelser.

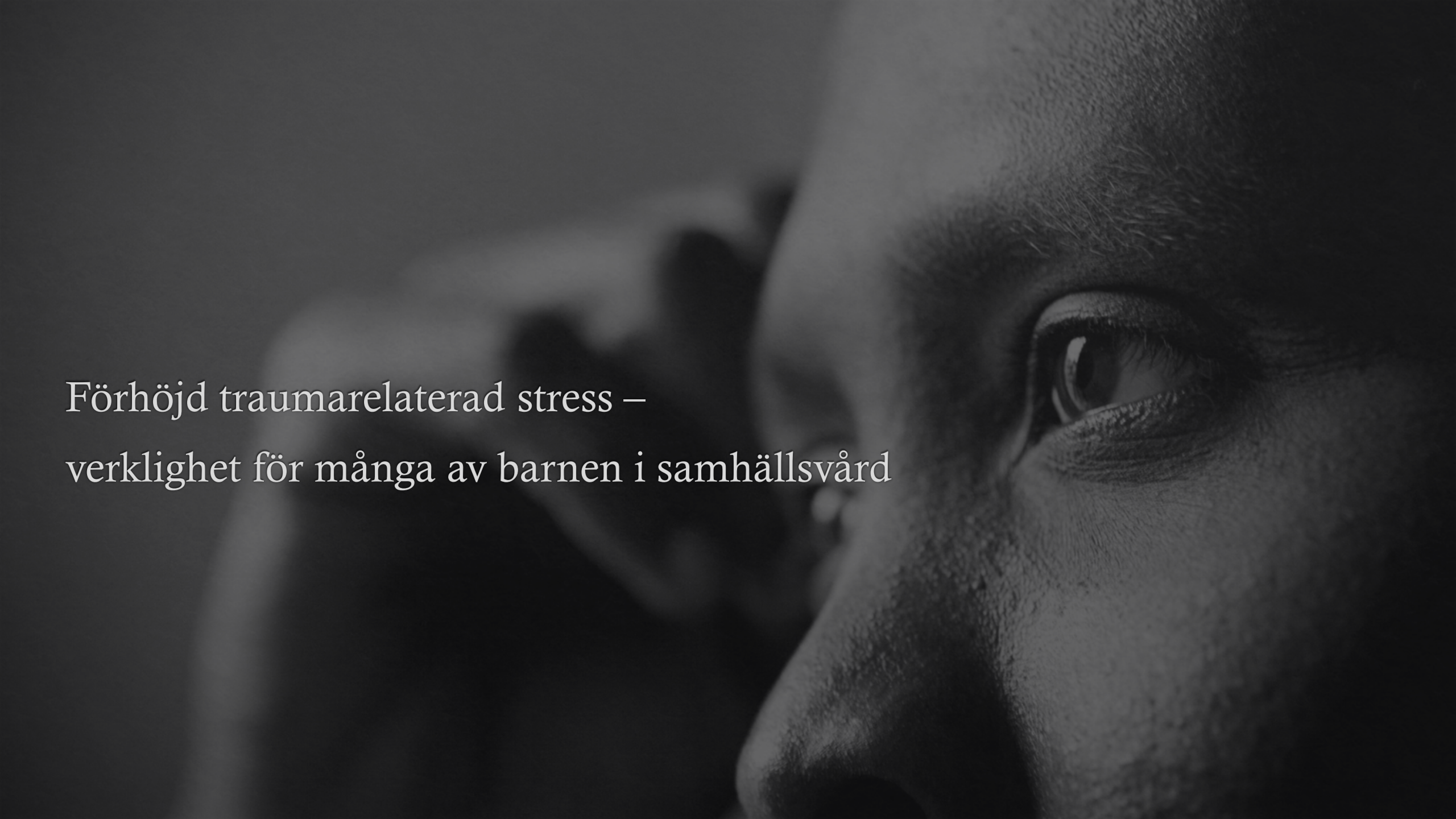
Kom ihåg att barnets reaktioner är adekvata
utifrån det som barnet varit med om.

Självmedkänsla – ta hand om dig

- Exempel på fysiska bevis på läkning hos barn som placerats: ökat huvudomfång, tjockare hjärnbark, tillväxtkurvor avseende vikt och längd som ökar. Bättre tandhälsa och fysisk hälsa överlag.
- Förbättrad förmåga att kunna reglera affekter genom att vuxna samreglerar
- Förbättrad skolgång och bättre tillgång till kognitiva funktioner, förbättrade adaptiva förmågor
- Klart ökade chanser att få ett fungerande vuxenliv i framtiden; exvis arbete, fungerande relationer
- Bättre minnesfunktioner, uppmärksamhets- och koncentrationsförmågor, mindre hyperaktivitet
- Ökat psykiskt välmående
- Förbättrade sociala förmågor, en meningsfull fritid, ökad känsla av sammanhang och integrering i samhället
- Minskad risk för att hamna i missbruk, psykisk ohälsa, våld, att föra över det sociala arvet på egna barn
- Lilla Hjärtat – placeringar kan rädda liv
- Tillit och förtroende för vuxna förbättras, ökad trygghet vilket leder till en lång rad förbättringar i livet
- Och så vidare

Förhöjd traumarelaterad stress –
verklighet för många av barnen i samhällsvård

Upplevelser av svåra händelser kan påverka mående och inlärningsförmåga

- Koncentrationssvårigheter
- Inlärningssvårigheter
- Minnessvårigheter
- Sömnsvårigheter
- Håglöshet, minskat intresse
- Oförutsägbara och kraftiga känslosvingningar, ilskebrott
- Regression
- Somatiska symtom
- Generell ångest och specifika rädslor
- Kompisproblem
- Trotsbeteende

Förhöjd traumarelaterad stress i skolan

Samspelssvårigheter? Autistiska drag?

Åtgärdsprogram? Anpassat schema?

ADHD?

Nervös och överdrivet vaksam?

Gränslös och klängig

Bristande tillit till andra?

Utredning?

Trots?

Låg självkänsla?

Huvudvärk och magont

Dyslexi?

Omotiverad och skoltrött

Generella inlärningssvårigheter

Aggressionsproblem?

Många besök hos skolsköterskan

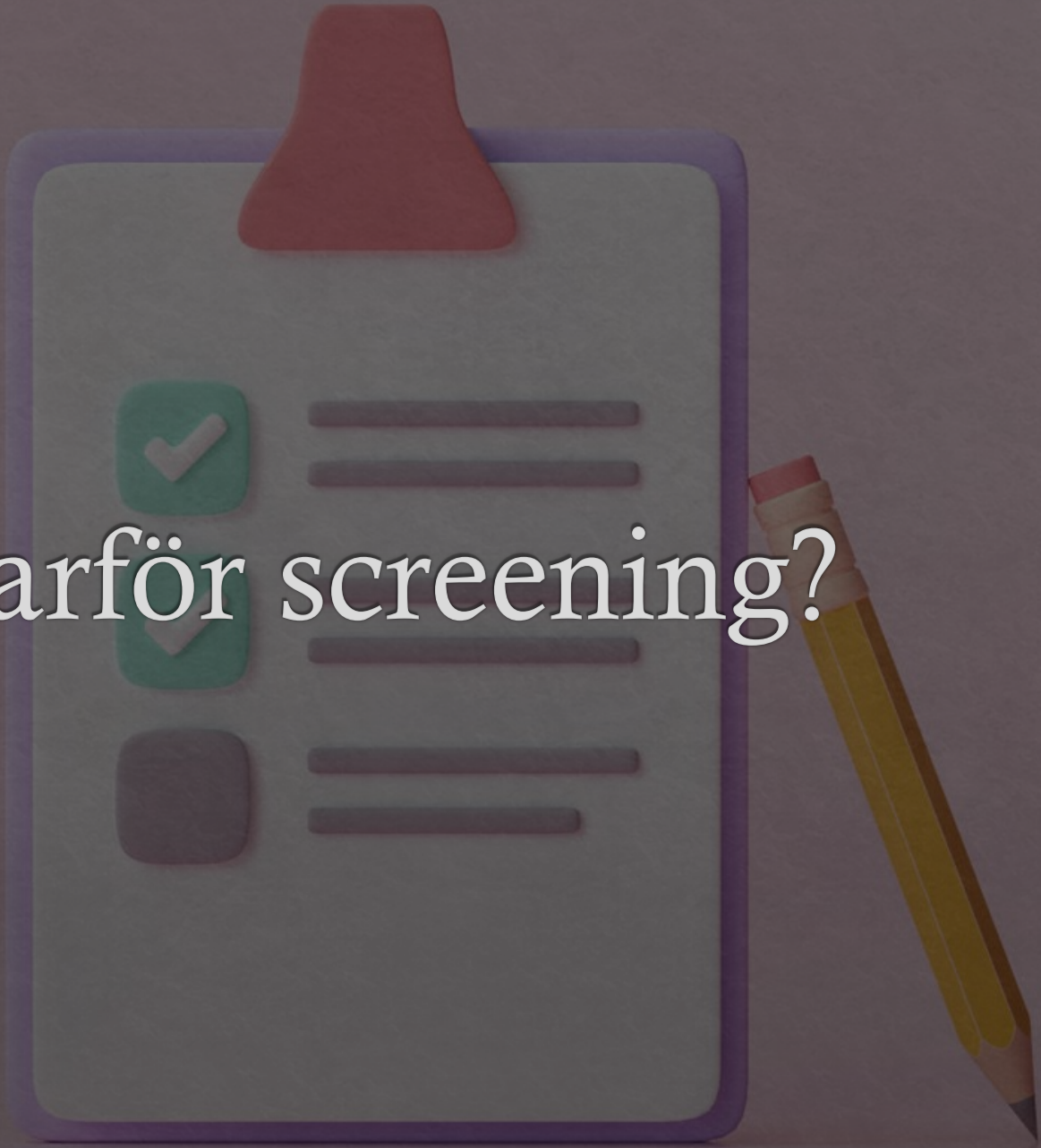
Startskottet och början av arbetet

- Familjehemskonferensen 2021 – Stine Lehmann, professor i klinisk barn- och ungdomspsykologi vid Bergens universitet, berättar om sin forskning.
- Tankar om att börja använda CATS-2 i SkolFam tar fart.
- En plan görs och CATS-2 ges till några barn.
- De två psykologerna i SkolFam går en utbildning via KI – Barn och trauma – och stöd för traumascreening inom SkolFam ges från föreläsarna.
- Metodarbetet fortsätter och systematiseras, tillägg görs: familjehemmen får även besvara CATS-2 för omsorgspersoner.

Forskningen som inspirerade

”Potentially traumatic events in foster youth, and association with DSM-5 trauma- and stressor related symptoms.”

Av Stine Lehmann, Kyrre Breivik, Sebastien Monette och Helen Minnis.
Publicerad i Child Abuse and Neglect 101 (2020)

Varför screening?

Prata med din granne om
för- och nackdelar med
screening

CATS-2

- Child and Adolescent Trauma Screening version 2.
- Ges till barnet i slutet av kartläggningsdagen eller vid annat separat tillfälle.
- Ges till familjehemsföräldrarna vid kartläggningsdagen eller vid annat tillfälle.

Formulären

CATS-2 Självrapportering 7 – 17 år

Besvaras av barnet

CATS-2 Omsorgsperson 7 – 17 år

Besvaras av familjehemsföräldrarna

Del 1: screening för potentiellt traumatiska händelser oavsett när i livet.

Del 2: screening för posttraumatiska symtom under de senaste fyra veckorna och fem frågor om hur barnet påverkas i sin vardag av det.

CHILD AND ADOLESCENT TRAUMA SCREEN 2 (CATS-2)

(ÅLDER 7-17)

SJÄLVRAPPORTERING

NAMN: _____

DATUM: _____

Många människor är med om skrämmande eller stressande händelser. Nedan är en lista på stressande och skrämmande händelser som kan hända. Markera **JA** om det hänt dig. Markera **NEJ** om det inte har hänt dig.

	JA	NEJ
1. Allvarlig naturkatastrof som översvämning, tromb, orkan, jordbävning eller brand.	☐	☐
2. Allvarlig olycka eller skada såsom en bil- eller cykelolycka, hundbett eller idrottsskada.	☐	☐
3. Hotad, slagen eller allvarligt skadad av någon i min familj.	☐	☐
4. Hotad, slagen eller allvarligt skadad i skolan eller samhället.	☐	☐
5. Attackerad, knivhuggen, beskjuten eller rånad genom hot.	☐	☐
6. Sett någon i min familj bli hotad, slagen eller allvarligt skadad.	☐	☐
7. Sett någon i skolan eller samhället bli hotad, slagen eller allvarligt skadad.	☐	☐
8. Någon har utfört sexuella handlingar mot mig eller fått mig att utföra sexuella handlingar när jag inte kunde säga nej, eller var pressad eller tvingad.	☐	☐
9. Någon har online eller på sociala medier frågat eller pressat mig att göra sexuella handlingar, som att ta eller skicka bilder.	☐	☐
10. Någon har mobbat mig i verkliga livet, sagt mycket elaka saker som skrämmer mig.	☐	☐
11. Någon har mobbat mig online, sagt mycket elaka saker som skrämmer mig.	☐	☐
12. Någon som har stått mig nära har dött plötsligt eller våldsamt.	☐	☐
13. Stressande eller skrämmande medicinsk undersökning eller ingrepp.	☐	☐
14. Varit med om krig.	☐	☐
15. Annan stressande eller skrämmande händelse? Beskriv: _____	☐	☐
16. Vilken händelse/händelser stör dig mest just nu? _____		

Var vänlig vänd sida och besvara frågorna om alla skrämmande eller stressande händelser som hänt dig.

Cats- 2

Ett screeningformulär som är baserat på diagnoskriterierna för PTSD i DSM-V.

Självskattningsformuläret är avsett för barn och unga mellan 7-17 år.

Formulär som besvaras av omsorgspersonen finns för barn 3-6 år samt för barn mellan 7-17 år.

Om jakande svar på en eller fler av påståendena på första sidan besvaras sidan 2, där symtom på PTSD finns beskrivna.

En öppen fråga om annan stressande händelse som inte finns med i formuläret står med i slutet av sidan 1, liksom vilken av händelserna som upplevs påverka barnet mest.

Förekomst av symtom ska ha funnits under de senaste fyra veckorna.

Fråga barnet om varje symtom.

Tips: skriv ut svarsalternativen på ett papper och lägg det framför barnet, så att svar även kan ges genom att peka.

Svarsalternativen är 0 = aldrig 1 = någon gång ibland 2 = ofta 3 = nästan alltid

Längst ner på s. 2 svarar barnet ja eller nej om symtomen som angivits påverkar olika områden i livet: komma överens med andra, hobbies/ha kul, skola/arbete, familjerelationer och glädje. Syftet är att ta reda på grad av upplevd funktionsnivå i vardagen och förekomst av glädje.

aldrig

ibland

ofta

nästan
alltid

Screeningtillfället

Barnet får bestämma plats i rummet

Viktigt med inramning och introduktion

Säkerställ att barnet fått svar på frågan om varför screening görs

Se till att ha tillräckligt med tid för screeningen

Varm dryck/litet fika brukar vara uppskattat

Fidget-toys kan vara bra att ha i rummet

Äldre barn får välja om de vill fylla i själva eller om de vill att du ställer frågorna. Oavsett vad som väljs följs svaren upp och följdfrågor ställs eventuellt.

<https://barnafrid.se/kunskapsportal/formular/>

På Barnafrids kunskapsportal (Linköpings universitet) går det att hämta formulären.

Lätt att ladda ner, skriva ut och prova.

På kunskapsportalen finns en föreläsning om Cats – 2 som rekommenderas varmt.

Formulär - Barnafrid

Anekdotiskt underlag

Alla de tillfrågade
har gått med på att
svara på Cats-2

Alla har tyckt att
det har känts ok

Några har önskat
fortsatta samtal om
svåra händelser

Anekdotiskt underlag

Familjehem och skolpersonal har sett ett stort värde med insatsen.

Psykiskt mående kopplat till förutsättningar för inlärning har fått en given plats i alla sammanhang – vid kartläggning, skolmöten, i kontakt med barnet och familjehemmet.

Kollegor – barnsekreterare och familjehemssekreterare - har sett vinster med insatsen.

Gävles egentillverkade formulär

Barnsekreterare intervjuar barnen utifrån formuläret

Familjehemssekreterare intervjuar familjehemmen

Metod

Ges till alla placerade barn i samhällsvård, även de som inte ingår i Skolfam

Ges till omsorgspersoner vars uppdrag är att ha hand om barnen – familjehem och nätverkshem

Det professionella teamet runt barnet bedömer när och med vilket intervall som formuläret ska ges

Kvalitativa frågor som inte poängsätts

Syfte: att få ökad kännedom om det barnet varit med om och hur det kan ha påverkats av svåra upplevelser för att kunna ge bästa möjliga och individanpassade stöd

Insatser till barnen,
familjehemmen och skolorna

Barnen

- ❖ Kunskap och information om vanliga reaktioner på svåra upplevelser
- ❖ Inventera vem/vilka i omgivningen som man vill prata med vid behov
- ❖ Tips och råd om hur man kan lugna sig själv
- ❖ Tidslinje
- ❖ Safe Place – en app för barn och unga som känner stress eller oro efter svåra upplevelser (Rädda Barnen) Folkhälsomyndighetens sida för unga angående psykisk hälsa
- ❖ Remiss för vidare bedömning och behandling
- ❖ Tips på böcker och information på nätet, t ex ”Känslogrejen” (kanslogrejen.se)

Familjehemmen

- ❖ Kunskap och information om vanliga reaktioner på svåra händelser.
- ❖ Information om det specifika barnets reaktioner på svåra upplevelser.
- ❖Handledning av familjehemssekreterare, i vissa fall tillsammans med psykolog.
- ❖ TMO – inspelad film som gjorts av familjehemssekreterare, skriftligt material, hänvisning till hemsidan
- ❖ Om barnet remitteras till vården – stöd och vägledning av behandlare inom vården om barnet är litet.
- ❖ Information om vikten av att ta hand om sig själv för att kunna och orka vara en god omsorgsperson.

Skolorna

- ❖ Kunskap och information.
- ❖ Hänvisning till TMO. Utbildningspaket riktade till skolor finns att tillgå.
- ❖ Råd och tips om vad som är viktigt att tänka på i bemötandet av det enskilda barnet och om hur miljön kan behöva anpassas.
- ❖ Uppmuntra och hänvisa till handledning av lokal elevhälsa vid behov.
- ❖ Tydliggörande pedagogik och struktur.
- ❖ Förutsägbarhet.

Framtida planer och visioner

- ❖ Formulera frågor till de yngre barnen, från 3-6 år
- ❖ Få rull och systematik på frågorna som ställs av barnsekreterare och familjehemssekreterare
- ❖ Ge Cats 3-6 år till familjehem
- ❖ Systematiska utvärderingar av insatserna
- ❖ Fortsätta att sprida kunskap och information om traumatisering i olika sammanhang

Reflektioner, tankar och
synpunkter tas tacksamt emot.

Maila gärna till
kristina.enocksson@gavle.se